

Утвърждавам:

Министър на транспорта и съобщенията



дата: 16.06.2000 г.

## ПРОЦЕДУРИ ЗА ОСВИДЕТЕЛСТВАНЕ НА ЛЮБИТЕЛСКИ ПОСТРОЕНИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ ВЪЗДУХОПЛАВАТЕЛНИ СРЕДСТВА

### Раздел I

#### ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл.1. (1) С този документ се регулира реда за оценяване и допускане до експлоатация на любителски построени експериментални въздухоплавателни средства (ЕЛВС) и въвежда държавни изисквания към създаването и процедури за допускане до полети на ЕЛВС с маса до 1000 kg.

(2) Оценяването и допускането до полети на ЕЛВС е свързано с:

1. издаване на техническо заключение за годност за допускане до летателни изпитания на ЕЛВС;
2. провеждане на летателни изпитания на ЕЛВС и издаването на свидетелство летателна годност;
3. регистриране в Република България на ЕЛВС;
4. утвърждаване на правила за експлоатация на ЕЛВС;
5. издаване на свидетелства за управлението на ЕЛВС във въздушното пространство на Р.България;

(3) С ЕЛВС могат да се провеждат полети само по реда на чл. 20 от Наредба № 22 от 21 юли 1999 г. За извършване на полети във въздушното пространство и от/до летищата на Република (Обн. ДВ, бр. 69 от 3 август 1999 г.).

(4) Експериментални въздухоплавателни средства, построени любителски нямат право да извършват международни полети.

Чл. 2. (1) Към ЕЛВС се отнасят:

1. всички въздухоплавателни средства, създадени от конструктори-любители (физически и юридически лица), които не се изработват по изискванията за серийно производство с типов сертификат за летателна годност;

2. снети по различни причини от експлоатация ВС с типов сертификат, поради авария, изтекъл ресурс, по календарен срок на годност и др., но които на любителска основа са доведени до летателна годност;

3. възстановени ВС, които са в единични екземпляри и представляват историческа ценност и др.;

(2) Главна дирекция "Гражданска въздухоплавателна администрация" (ГД ГВА) прави преценка за класифициране по ал. 1 на ВС като ЕЛВС въз основа на представените от конструкторите-любители документи и факти

Чл. 3. (1) Експериментални ВС, построени любителски се допускат до полети само с решение на ГД ГВА, получено по реда на този документ.

(2) Допускането до изпитания и експлоатация на ЕЛВС става след установяване на съответствието му с изискванията за техническите му характеристики, определени в приложение 2.

Чл. 4. (1) В зависимост от принципите на създаване и построяване, а също така и от доказателствата за собственост на конструкторските решения и реализации, ЕЛВС се подразделят в шест категории:

6. **ЕЛВС I категория** са построените ВС по готова авторска документация, които имат за прототип изпитано вече и получило положителна оценка ЕЛВС. Категорията обхваща повторението на екземпляри на вече удостоверени ЕЛВС;

7. **ЕЛВС II категория** са ново построени ВС с традиционна аеродинамична и конструктивна схема, но нямащи определен прототип;

8. **ЕЛВС III категория** са построени ЕЛВС, които нямат прототип по аеродинамична и/или конструктивна схема. Категорията обхваща ЕЛВС, за които конструкторите-любители имат претенция за авторство върху аеродинамичната и/или конструктивната схема;

9. **ЕЛВС IV категория** са серийно построени ВС, които са преждевременно снети от експлоатация, но са доведени до летателно състояние със силите и възможностите на физически или юридически лица по принципа на любителското самолетостроене;

10. **ЕЛВС V категория** са ВС нямащи типов сертификат за Р.България, но са ВС промишлено производство в други страни;

(2) ГД ГВА определя категорията на ЕЛВС на основание подадените документи и установените изисквания по тази наредба.

## Раздел II

### Ред за издаване на техническо заключение за годност на ЕЛВС с маса до 1000 kg

Чл. 5. (1) Издаването на техническо заключение за годност на ЕЛВС за допускане до летателни изпитания се установява от Експертна техническа комисия, назначена от Ръководителя на ГД ГВА. Съставът на комисията се определя в зависимост от категорията на ЕЛВС.

(2) Ръководителят на ГД ГВА определя размера на възнагражденията на привлечените експерти и летци-изпитатели в рамките на определения му бюджет.

Чл. 6. (1) Кандидатът (Заявителят) представя в ГД ГВА заявление, придружено от документите, посочени в приложение 3 и анкетна карта по образец (приложение 4). Кандидатът (Заявителят) носи лична отговорност за достоверността на предоставените сведения и материали.

(2) Кандидатът (Заявителят) декларира с нотариално заверени декларации собствеността върху ЕЛВС и отговорността си за летателната годност на ЕЛВС.

(3) В 45 дневен срок Експертната техническа комисия извършва експертиза на представената документация и на ЕЛВС.

(4) В процеса на експертизата Експертната техническа комисия оценява аеродинамичните и якостните характеристики на ЕЛВС, качеството на изработването му, техническото му състояние и съответствието на представената документация към оценяваното ЕЛВС

(5) Според забележките на комисията кандидатът изпълнява доработка на конструкцията на ЕЛВС в срок, определен от комисията.

(6) При необходимост, в процеса на оценяването Експертната техническа комисия може да привлече допълнително други специалисти, да изисква допълнителни изпитвания и доказателства.

(7) След експертизата по ал. 3 Експертната техническа комисия изготвя протокол с техническо заключение за годност на ЕЛВС за допускане до летателни изпитания (приложение 2). Протоколът с техническото заключение за годност за допускане до летателни изпитания, с приложени представените документи от кандидата се предават на Ръководителя на ГД ГВА за утвърждаване.

(8) Заключението за годност към летателни изпитания влиза в сила след утвърждаване от Ръководителя на ГД ГВА, но не по-късно от 30 дни след завършване на работата на комисията.

### Раздел III

#### **Ред за провеждане на летателни изпитания на ЕЛВС с маса до 1000 kg и издаване на свидетелство летателна годност**

Чл. 7. (1) Организиране и провеждане на летателни изпитания на ЕЛВС се извършва с разрешение на ГД ГВА.

(2) Кандидатът за издаване на разрешение за организиране и провеждане на летателни изпитания на ЕЛВС представя в ГД ГВА следните документи :

1. заявление с потвърждение за готовност за летателни изпитания;
2. утвърдено заключение на експертната техническа комисия (копие);
3. временно ръководство за летателна експлоатация на ЕЛВС;
4. временно ръководство за техническо обслужване на ЕЛВС;
5. методически указания за организация и провеждане на експериментални полети с ЕЛВС;
6. информация за базовото летище (площадка) и разрешение за район (зона) за провеждане на изпитателните полети;
7. свидетелство за проведен курс за обучение и допускане до полети на пилот-изпитател на ЕЛВС;
8. програма за летателни изпитания на ЕЛВС;
9. документи, доказващи правоспособността и квалификацията на пилота-изпитател.

Чл. 8. (1) Ръководителят на ГД ГВА, определя водещ инспектор от отдел Летателна експлоатация за запознаване и изготвяне на становище по искането на кандидата.

(2) При вземане на решение по отношение издаване на разрешение за провеждане на изпитателни полети на ЕЛВС е необходимо:

1. курсът за обучение и допускане до полети на пилот-изпитателя, както и програмата за летателни изпитания да са разработени в съответствие с категорията на ЕЛВС, при съобразяване с нормите и стандартите за летателна експлоатация на сроден клас ВС;

2. пилотът-изпитател да докаже пред ГД ГВА достатъчно летателен опит и теоретични знания за провеждане на полети с подобен клас летателни апарати;
3. пилотът-изпитател да има заверка за правоспособност най-малко PPL с не по-малко от 500 часа на еднопилотен самолет (вертолет), от които 100 часа на подобен клас ВС;
4. пилотът-изпитател да е налетял най-малко 50 часа на еднопилотен самолет през последните 12 месеца;

11. Пилотът-изпитател трябва да бъде утвърден със Заповед на ръководителя на ГД ГВА като му се дадат права на пилот-изпитател само в рамките на утвърдената програма за летателни изпитания;
12. инспекторът да провери и се убеди в готовността за провеждането на летателните изпитания.

Чл. 9. (1) При положително становище от проверката, Ръководителят на ГД ГВА утвърждава документите за провеждането на летателните изпитания. При това могат да бъдат наложени изменения и ограничения в програмата за летателните изпитания, както и да се въведат допълнителни искания и условия, гарантиращи безопасността на полетите.

(2) При утвърждаване на документите по ал. 1 се утвърждават елементите и броя на изпитателните полети, необходими за доказателство на декларираните летателни характеристики.

(3) По преценка на ГД ГВА за някои категории ЕЛВС може да се назначават повече пилоти-изпитатели.

(4) При нарушения на установения ред за летателните изпитания ГД ГВА може да прекрати изпълнението на летателната програма.

Чл. 10. (1) При положителни резултати от летателните изпитания ГД ГВА издава Свидетелство за летателна годност на ЕЛВС.

(2) В издаденото свидетелство за летателна годност изрично се записва, че става дума за експериментално, любителски построено ВС и че отговорността за летателното състояние и поддържането на летателната годност не се поема от ГД ГВА, а от собственика на ЕЛВС.

(3) В свидетелството за допускане на ЕЛВС към експлоатация се указват летателните ограничения, заложи в временното ръководство за летателна експлоатация.

(4) След пролетяване на определени според характеристиките на ЕЛВС часове, по искане на заявителя, ГД ГВА може да прецени за разширяване на обхвата на временното ръководство за летателна експлоатация.

Чл.19. (1) На всяко ЕЛВС, годно за експлоатация се установява първоначален срок за експлоатация и се завежда самолетен (вертолетен) дневник.

(2) В самолетния дневник се отразяват резултатите от техническата експертиза, от изпитванията, от летателната експлоатация, пролетяните часове, прегледи и следващи освидетелствания, провеждани задължително след изтичане на първоначално назначения срок за експлоатация.

(3) В самолетния дневник се отразяват резултатите от въведени технически изменения на конструкцията, от проведени доработки и ремонти.

(4) На всяко ЕЛВС, годно за експлоатация, се установява на специално установено място от ГД ГВА клеймо на двигателя и планера (ако такива не са поставени от завода производител при ползването на сертифицирани части и двигател), с което се обявява, че въздухоплавателното средство е любителски

построено, има права само за експериментални полети и отговорност за летателната му годност носи единствено собственика.

(5) Въз основа на резултатите от летателните изпитания, съгласувано с ГД ГВА, може да се въведат изменения и във Временното ръководство за техническо обслужване.

Чл.20. (1) ЕЛВС подлежи на преосвидетелстване всяка година пред експертната техническа комисия. При показани положителни резултати свидетелството за летателна годност се удължава.

(2) Ако ЕЛВС не бъде представено на годишен преглед ГД ГВА взема решение за забраняване на полетите с даденото ЕЛВС, като уведомява писмено експлоатацията ЕЛВС.

Чл.21. (1) ГД ГВА се произнася за подмяна на какви части и елементи от конструкцията правят свидетелството летателна годност невалидно. Всякакви доработки, изменения и модификации, които не водят към промяна на аеродинамичната компоновка и конструктивния вид на ЕЛВС, и които не променят масата и центровката извън установените граници, не е необходимо да се съгласуват с ГД ГВА.

(2) Замяната на двигателя на ЕЛВС с друг тип двигател правят свидетелството невалидно.

(3) Собственикът на ЕЛВС извършва застраховане на ЕЛВС, пилотите и трети лица според действащата нормативна уредба.

## Раздел IV

### Ред за регистрация и вписване на ЕЛВС с маса до 1000 kg и издаване на удостоверение за регистрация

Чл.22. (1) Определяне на регистрационните знаци на ЕЛВС с маса над 850 кг до 1000 кг се извършва по изискванията на Наредба № 7 от 14 януари 1999 г. За регистрация на гражданските ВС в Р.България (публ. ДВ. бр.9 от 02 февруари 1999 г.).

(2) Определяне на регистрационните знаци на ЕЛВС с маса под 850 кг се извършва по изискванията на Наредба № 25 от 29 февруари 2000 г. За определяне на летателната годност и вписване на национални и регистрационни знаци на свръхлеки въздухоплавателни средства (публ. ДВ. бр.19 от 10 март 2000 г.).

Чл.23. (1) ГД ГВА вписва ЕЛВС в гражданския регистър на въздухоплавателните средства в Р. България на основание на подадената заявка.

(2) Заявката се подава поне 60 дни преди завършване конструкцията на ЕЛВС и подготовката му за преглед и оценка от експертната техническа комисия.

(3) Към заявката се прилага декларация (нотариално заверена) за собственост върху построеното ЕЛВС.

Чл.24. (1) Въз основа на вписването на ЕЛВС в гражданския регистър на въздухоплавателните средства се издава удостоверение (свидетелство) за регистрация. Определянето на регистрационните знаци се определя от собственика на ЕЛВС.

(2) В регистъра се вписват:

- номера на удостоверението за регистрация;
- националните и регистрационните знаци на ЕЛВС;
- производителят и наименованието/вида/категорията на ЕЛВС;

- името на собственика на ЕЛВС;
- адрес на владелеца или държателя на ЕЛВС;
- датата на вписването в регистъра.

Чл. 25. Всяко ЕЛВС, вписано в регистъра, трябва да има идентификационна плоча с националните и регистрационните знаци, направена от огнеупорен материал или от друг материал с еквивалентни физически свойства. Тя трябва да е закрепена на видно място на ЕЛВС.

## Раздел V

### **Правила за експлоатация на любителски построени експериментални въздухоплавателни средства с маса до 1000kg и ред за издаване на свидетелство за правоспособност за управлението им**

Чл.26. Юридическо или физическо лице, което е собственик на ЕЛВС, носи пълната отговорност за неговото съхранение и за спазване на правилата за експлоатацията му.

Чл.27. (1) Правилата за експлоатация на одобрено ЕЛВС се включват в Ръководството за летателна експлоатация и Ръководството за техническо обслужване, одобрени от ГД ГВА при неговата сертификация.

(2) Никой не може да изпълнява полети с одобрено ЕЛВС извън указаните в ръководствата ограничения.

Чл.28. (1) Полети с ЕЛВС се извършват в указаните ограничения при спазване на изискванията на Наредба №2 от 10 март 1999г за правилата на полетите (Обн, ДВ. Бр. 26 от 23 март 1999г. и Наредба №11 от 5 май 1999г. за обслужване на въздушното движение във въздушното пространство на Р.България, (Обн, ДВ.бр.50 от 01 юни 1999г).

(2) В интерес на безопасността на полетите в гражданското въздухоплаване ГД ГВА може да въвежда временни и/или постоянни ограничения върху зоните(районите) за полети с ЕЛВС.

Чл.29. Контрол за спазването на правилата за ползване на ЕЛВС се осъществява от ГД ГВА или от упълномощени от Ръководителя и лица.

Чл. 30. Виновните за нарушаване на правилата за полети с ЕЛВС във въздушното пространство на Р.България се привличат под отговорност в съответствие с действащото законодателство.

Чл. 31. Ръководителят на ГД ГВА назначава комисия по разследването на авиационни произшествия и инциденти с ЕЛВС в съответствие с изискванията на Наредба №13 от 27 януари 1999г. За разследване на авиационните произшествия, (Обн, ДВ, бр. 12 февруари 1999 г.)

Чл.32. (1) Правоспособност за управление на ЕЛВС (за извършване на полет) може да получи всеки гражданин на Р.България, навършил 16 г. и преминал теоретичен и практически курс на обучение в съответствие изискванията на Инструкцията за подготовка на летателните екипажи към Наредбата за авиационния персонал в гражданската авиация.

(2) Свидетелството за правоспособност се издава от ГД ГВА въз основа на резултатите от преминатия курс на обучение и по предложение на собственика на ЕЛВС и на пилота-инструктор.

(3) Подготовката на пилот-инструктор за даден тип/категория ЕЛВС се извършва под ръководството на пилот-изпитателя на ЕЛВС или назначено от ГД ГВА правоспособно за подобни полети лице.

(4) ГД ГВА определя минимални изисквания към летателния опит за полети на даден тип/категория ЕЛВС, в съответствие с изискванията на Инструкцията за подготовка на летателните екипажи, но не по-малки от изискванията за пилот-любител на тип/клас еднопилотен, едновигателен самолет (вертолет).

Чл. 33. Създаването, развитието, изменението и одобрението на курса за обучение на пилоти на ЕЛВС е задължение и отговорност на собственика на ЕЛВС. Той е длъжен да информира ГД ГВА за всички експлоатационни промени в летателните характеристики на ЕЛВС и да съгласува и получава одобрения за изменения в Ръководството за летателна експлоатация и Курса за приучване на пилоти на ЕЛВС.

Утвърждавам:

Министър на транспорта и съобщенията



дата: 16.06.2000 г.

**СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ, КОИТО КАНДИДАТЪТ ПРЕДСТАВЯ ПРЕД ЕКСПЕРТНАТА ТЕХНИЧЕСКА КОМИСИЯ НА "ГД ГРАЖДАНСКА ВЪЗДУХОПЛАВАТЕЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ" ЗА ЕКСПЕРТИЗА НА ЛЮБИТЕЛСКИ ПОСТРОЕНИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ ВЪЗДУХОПЛАВАТЕЛНИ СРЕДСТВА С МАСА ДО 1000 kg**

На разположение на комисията трябва да бъдат предоставени от заявителя всички материали в оригинал, с които той иска да докаже годността на разработения и произведен от него експериментално въздухоплавателно средство според изискванията, произтичащи от категорията му.

На Експертната техническа комисия се предоставя:

I. Материали, доказващи пресмятанията или основания за приемане на аеродинамичната компоновка и конструктивната схема:

- Попълнена Анкетна карта с данните за оценяваното ЕЛВС;
- Чертежи (схеми) за общия вид на ЕЛВС в Машаб...
- Компоновъчен чертеж на ЕЛВС;
- Фотографии на ЕЛВС от различни ракурси, от различни етапи на построяването му, фотографии на скрити след построяването на ЕЛВС силови елементи, възли и агрегати;
- Изчисления и експериментални доказателства за якостта на конструкцията;

II. Материали, доказващи качествата на материалите и използваните технологии при производството:

- Документи, доказващи произхода и качествата на използваните строителни материали (фактури за закупуване, паспорти, сертификати, протоколи от изпитвания и др.).
- Документи или кратки описания на прилаганите технологии при изработването на основни възли и елементи.
- Протоколи от проведени якостни изпитания с натоварвания, доказващи предлаганите експлоатационни натоварвания;
- Сертификати, паспорти и други документи, доказващи годността на оборудване, двигатели, витла, редуктори и други използвани на готово елементи и агрегати;
- Сертификати на използвани "китове" и сертифицирани за авиационно производство материали;
- Строителен дневник (бележки, записки и др.) за провежданите работи и доработки;
- Протоколи и доказателства за тестови изпитания и тариране на апаратура;

III. Въздухоплавателното средство и екипировката му:

- Въздухоплавателното средство екипирано и подготвено за полет;
- Допълнителна екипировка за предполетна подготовка на ЕЛВС;



} - Приспособления за ремонт, настройка, захранване и други в експлоатационни условия.

Списъкът на доказателствените материали се актуализира в зависимост от исканите права за летателни изпитания, за използваните режими на полет и полетни натоварвания и други специфични за категорията ЕЛВС особености.

Утвърждавам:

Министър на транспорта и съобщенията

дата: 16.06.2000 г.

**СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ, КОИТО КАНДИДАТЪТ ПРЕДСТАВЯ ПРЕД "ГД  
ГРАЖДАНСКА ВЪЗДУХОПЛАВАТЕЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ" ЗА  
ОРГАНИЗИРАНЕ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ЛЕТАТЕЛНИ ИЗПИТАНИЯ НА  
ЛЮБИТЕЛСКИ ПОСТРОЕНИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ ВЪЗДУХОПЛАВАТЕЛНИ  
СРЕДСТВА С МАСА ДО 1000 kg**

За разкриване на процедура по организирането и провеждането на летателни изпитания кандидатът следва да представи:

- 1 ✓ - Заявлението за регистрация на ЕЛВС (за срок на валидност);
- 2 ? - Копие от Заключението за техническата експертиза за допускане на ЕЛВС до летателни изпитания; *1 Копие от протокола на комисията*
- 3 ✓ - Заявление-искане за провеждане на летателни изпитания;
- 4 ✓ - Предложение за летище (площадка) и разрешен район (зона) за провеждането на летателните изпитания;
- 5 ✓ - Курс за обучение на летец-изпитател с програми за теоретична и практическа летателна подготовка;
- 6 ✓ - Документи, доказващи необходимата квалификация на кандидатите за летци изпитатели (правоспособност, практически опит по типове ВС, общ нальот и нальот на подобен клас ВС и др.);
- 7 ✓ - Летателна програма за доказване на обявените характеристиките на ЕЛВС, разработена по полетни задачи и елементи;
- 8 ✓ - Временно ръководство за летателна експлоатация на ЕЛВС;
- 9 ? - Временно ръководство за техническото обслужване на ЕЛВС;
- 10 ✓ - Методически указания за организиране, провеждане и осигуряване на изпитателните полети в разрешения район.
- 11 ✓ - Платена застраховка за ЕЛВС, пилота-изпитател и трети лица;
- 12 - Дневник на ЕЛВС, за вписване на всички данни за техническа и летателна работа по него през време на летателните изпитания.